

Thøger Larsens mindesten på Gjellerodde

Artikel til katalog Johannes Larsen Museet Kerteminde 2007/Ellen Damgaard

Ved indsejlingen til Lem Vig har strømmen skabt Gjellerodde. Her veksler strandvolde med lave sumpede strækninger. Luften er fuld af fugleskrig og duften af lyng og revling, porse og klitroser. Lyslilla engelskgræs kanter de snoede hjulspor, der fører ud til nordstranden. Ved sydstranden står en vældig stenblok. Ud mod vandet bærer den en lang indskrift, en hymne til ”Danmark, Bakkers og Bølgers Land”. På den anden side er indhugget et navn, flankeret af et mønster af små fordybninger – er det stjernebillede?

Den hviler i selvfølgelig ro, som om den har stået her i årtusinder. Det er dog ikke tilfældet, langtfra. Den har været genstand for strid og diskussioner, den er blevet flyttet frem og tilbage, den har været brugt af badegæster, i en årrække var den nærmeste nabo til et offentligt toilet, og da den blev afsløret i sin tid, skete det i nærværelse af et selskab på kun tre personer. Det er digteren Thøger Larsens mindesten.

Thøger Larsen døde i sit hjem i Lemvig den 29. maj 1928. Én af hans ungdomsvenner læste meddelelsen i Politiken, der efter tre uger var nået den lange vej ud til Shanghai. Ivan Dolgerouckoff var trods sit eksotiske navn født i Lemvig, søn af den hæderkronede bestyrer for Det Nørrejdyske Redningsvæsen, konsul Anthon Andersen. I mange år havde han været en driftig forretningsmand i Kina. Nu skrev han hjem til redaktøren af Lemvig Folkeblad. Det var et poetisk og smukt brev, lysende af forståelse for mennesket Thøger Larsen og for hans værk. Han ville foreslå, at man satte et værdigt mindesmærke ude i det landskab, som strakte sig fra Lemvig, over Vinkelhage, langs Tørrings bakkeskrænter ud til Gjellerodde. Vennen havde dyrebare minder om lange spadsereture her langs fjordbredden i samtale med Thøger, altid fuld af visdom og tanker. En sådan sten skulle ikke være en portrætbuste, skrev han, ikke en soigneret mindesten, nej, det skulle være en stor kampesten, tung som Thøger selv var det, barn af den jord, hvor Thøger fødtes. Og faktisk huskede Ivan netop sådan en sten. Lige før man fra Lemvig nåede til Thøger Larsens barndomshjem, hang der i bakkeskrænten en mægtig sten, der sikkert havde ligget der siden istiden. På dens flade kunne man hugge Thøgers navn og nogle ord til oplysning om hans betydning.

Redaktøren af Lemvig Folkeblad, Hans Lilholt, var en stor beundrer af digteren, og de havde gennem mange år været kolleger som redaktører af hver sin lokale avis. Han bragte straks opfordringen videre i sin avis. Få dage senere, den 30. juli 1928, kunne man imidlertid læse følgende notits i avisen: ”Foranlediget ved det Brev fra Direktør I. Dolgorouckoff, Shanghai, som forleden Dag var optrykt her i Bladet, har vi fra velunderrettet Side faaet oplyst, at der allerede for en Maaned siden er dannet en Landskomité, som vil arbejde paa at rejse Thøger Larsen et Minde. Naar Sommerferietiden er forbi, vil Komitéen henvende sig til forskellige danske Mænd og Kvinder om at anbefale Sagen, hvorefter det egentlige Indsamlingsarbejde vil blive sat i Gang”. Et eventuelt lokalt initiativ var dermed grundigt blevet overhalet. Initiativtagerens navn blev ikke nævnt, men det var uden tvivl kreditforeningsdirektør Orla Buhl.

Komitéen gik i gang med arbejdet, og den 1. december 1928 kunne de indrykke en flot opsat opfordring i Politiken og Dagens Nyheder til at sætte Thøger Larsen et mindesmærke. Opfordringen var underskrevet af forfatteren Johannes V. Jensen, professor Vilhelm Grønbech, maleren Johannes Larsen, tidligere indenrigsminister Ove Rode og kreditforeningsdirektør Orla Buhl. Her kunne man blandt andet læse følgende: ”Ved hans for tidlige Død følte mange sig berøvet Lejligheden til at

vide ham den Taknemmelighed og Hæder, han fortjente; hans Betydning nu han gaar over i Tiden, opfordrer alle Danske til at sætte ham et Mindesmærke paa den Jord, hvorfra han er udgaaet, som er hans Digterværker og sjældne Personlighed værdigt”.

Ud over komitéen havde 102 personer underskrevet støtteopfordringen. Det var forfattere, litteraturforskere, adjunkter, forlæggere, bibliotekarer, billedhuggere, malere, arkitekter, operasangere, astronomer, ingeniører, læger, tandlæger, professorer, sagførere, præster og direktører. En imponerende række af tidens kulturpersonligheder. Det var alle mennesker, som havde kendt og beundret Thøger Larsen og hans værk. En lille flok af dem var folk med tilknytning til Lemvigegnen, men som var flyttet derfra. Kun elleve af de 102 boede i Lemvig og omegn. Ud over sagens problematiske begyndelse var der flere dybereliggende årsager til denne manglende opbakning på digterens hjemegn. En vis modsætning mellem et par af sagens hovedpersoner, en udbredt lokal opfattelse af ”redaktør Larsen” som ganske almindelig borger i byen, om end med visse sære interesser, samt en strid om mindestenens placering.

Sagfører Orla Buhl havde indtil 1925 haft sit virke i Lemvig. I den store villa i Vesterbjerg samlede han omkring sit gæstfri bord malere og forfattere, arkitekter og politiske meningsfæller fra hele landet og fra det opvakte grundtvigske miljø på Lemvigegnen. Her var også Thøger Larsen en skattet gæst blandt folk, som værdsatte hans mærkelige studier i nordisk og græsk mytologi, hans dybe interesse for astronomi, hans kamp med digtningen. Orla Buhl var glødende radikal, og selv om Thøger Larsen ikke interesserede sig for politik, så var han dog redaktør af det radikale Lemvig Dagblad. Og begge holdt sig på hver sin måde borte fra det lokale borgerskab, hvis kreds de nok ellers havde tilhørt i kraft af deres daglige virke i den lille købstad.

Den lokale foregangsmand for sagen om mindestenen var Hans Lilholt. Han var en svoren venstremand og redaktør af Lemvig Folkeblad. Han var dybt engageret i byens og egnens liv, med i utallige foreninger og drivkraft i en række af tidens sager, for eksempel afholdsbevægelsen. Der er ingen tvivl om, at også han var en stor elsker af Thøger Larsen både som menneske og som digter. Det var således ham, der sikrede Thøger Larsens arbejdsværelse og bogsamling for det nystartede Lemvig Museum i 1931. Han nærrede nok også en helt særlig kærlighed til Thøger Larsen, fordi digteren i sin ungdom var blevet reddet fra alkoholens svøbe ved indgriben fra Lemvig Afholdsforening.

Lige fra sagens begyndelse var der en vis magtkamp bag kulisserne om, hvem der havde mest ret til at varetage digterens minde. Var det den lokale redaktør Lilholt eller den fraflyttede sagfører Orla Buhl? Ud over Thøger Larsen var de næppe enige om ret meget.

I Lemvig kendte de fleste Thøger Larsen som ”redaktør Larsen”. En borger, som blev bedt om et bidrag til mindestenen, svarede, at han kun kendte redaktør Larsen af udseende, at han ikke sympatiserede med dennes politiske ståsted, og at han i øvrigt ikke læste digte. Så hvorfor dog bruge penge på en mindesten for denne medborger frem for så mange andre?

Det helt store stridspunkt var imidlertid mindestenens placering. Ivan Dolgerouckoff havde peget på en stor sten, som sad i skrænten i nærheden af Thøger Larsens barndomshjem, Underbjerg i Tørring. Lørdag den 10. august 1929 ankom så to af landskomitéens medlemmer til Lemvig i hver sin bil for at deltage i bestemmelsen om, hvor mindestenen kunne placeres; det var Johannes Larsen og Orla Buhl. En række øvrige sagkyndige blev proppet ind i bilerne, og man begav sig af sted ad en lille markvej ud mod gården Nørre Vinkel, som ligger oven for Vinkelhage. I Orla Buhls lukkede bil sad malerne Johannes Larsen og Niels Bjerre samt redaktør Madsen fra den lokale udgave af Socialdemokraten, begge de sidstnævnte ret korpulente herrer. Johannes Larsens åbne vogn blev

ført af hans søn, og her sad desuden kunsthistorikeren Erik Zahle, som var Orla Buhls svigersøn, og redaktør Hans Lilholt.

Da bilerne havde vendt på Nørre Vinkels gårdsplads og var på vej tilbage ad markvejen, kæntrede Buhls bil på en lav skrænt og væltede med snurrende hjul om på højre side. I Lemvig Dagblad var der et udførligt referat af hele historien: ”Døren blev lukket op, saa den stod lodret i Vejret, og med bange Anelser spurgte man de fire sammenrystede Herrer, hvordan det var gaaet. De var enige om, at de vilde ud snarest muligt – eller rettere sagt op. Mange Ord mælte de ikke; den ene tænkte vist paa, om den anden var kommet noget til. De tog den faretruende Situation med stor Ro – og begyndte at kravle op af ”Brønden”. Først kom Dir. Buhl, der laa øverst; han havde siddet i venstre Side, hvor Rattet er. Derefter fulgte Johannes Larsen, der ligesom Dir. Buhl erklærede at være uskadt. Bag i Vognen laa Niels Bjerre og Red. Madsen, sidstnævnte underst. Efter at Hjælperne havde faaet fjernet et Sæde, der laa ned over dem, kom Bjerre frem og slap ud i det fri, og sluttelig kom Raden til Red. Madsen. Ogsaa disse to Herrer meldte alt vel, og da alle fire stod paa Vejen med hele Lemmer og Johannes Larsen gjorde en spøgende Bemærkning om Situationen, drog alle et Lettelsens Suk over, at Uheldet ikke havde faaet større Omfang”.

Niels Bjerre beskrev selv situationen i et brev: ”Jeg laa paa Ryggen med Hovedet nedad, saa tæt paa Redaktør Madsen, at han nær var bleven kvalt. Oven paa mig stod Johs. Larsen med Benene opad, mens Buhl traadte ham i Hovedet”.

På trods af det voldsomme uheld havde forsamlingen kræfter til at vandre videre til fods ud langs stranden, helt ud til Underbjerg for at se efter den sten, der sad oppe i bakken. Dagbladet skriver: ”Her har der været Tale om, at Mindesmærket skulde rejses, men fra anden Side hævdes det, at Stedet ligger alt for langt fra den alfare Vej. Paa Hjemvejen lagde man Turen gennem Anlægget, hvor man saa paa et Par Pladser, som kunde anvendes. I disse Overvejelser deltog ogsaa Overlæge Stürup, der er Formand for et lokalt Udvalg, der skal bistaa Landsudvalget”.

Der var således delte meninger om mindestenens placering. Landskomitéens, som gik på at stenen skulle stå i et uberørt åbent landskab, som man oven i købet foreslog fredet, og en lokal opfattelse af, at stenen skulle stå nær ved byen, et sted hvor mange færdedes, som for eksempel i byens lystanlæg ved fjorden. Efter en række noget knudrede forhandlinger lykkedes at finde et kompromis, nemlig Vinkelhage, der lå midtvejs mellem Lemvig og Thøger Larsens fødehjem. Området tilhørte Lemvig Kommune, som havde købt jorden med henblik på en eventuel fremtidig havneudvidelse eller bymæssig bebyggelse. Men foreløbig lå området hen i naturtilstand bortset fra en skydebane, som Thøger Larsen heftigt havde bekæmpet gennem indlæg i sin avis.

I et brev til Johannes V. Jensen i maj 1930 skrev Orla Buhl, at planen om at sætte mindestenen på Vinkelhage ikke havde vundet almindelig genklang i Lemvig, og at ”muligt staar den ringe Tilslutning til Indsamlingen dér noget i Forbindelse hermed”. I Lemvig havde man den modsatte opfattelse – landskomitéen var utilfreds med den lokale opbakning økonomisk, og derfor ville den ikke rette sig efter den lokale mening om, hvor stenen skulle placeres, selv om man kunne påberåbe sig, at fru Thyra Larsen ogsaa fandt, at stenen skulle stå nærmere Lemvig.

Nu gik komitéen i gang med at skaffe selve stenen. Gennem Vandbygningsvæsenet lykkedes at finde en passende stor sten i Hirtshals, og komitéen besluttede at få den anbragt indtil videre på Vinkelhage. Hvis så kommunen fik andre planer med området, så kunne den – som Johannes V. Jensen i august 1931 skrev til redaktør Lilholt – flyttes længere ud til et sted ved stranden eller på de faste brinker ved Tørring. Altså helt tydeligt ikke længere ind!

Stenen ankom i august 1931. Den vejede 11 tons. Den kom til Lemvig Station med toget, blev herfra kørt med havnebanen ned til stien, som førte ud i Anlægget, og videre på udlagte jernbanespor transporteret hele vejen ud til Vinkelhage. Man brugte tre sæt spor, så der hele tiden kunne lægges to sæt foran det, som stenen stod på. Det var et utroligt stykke arbejde. Johannes V. Jensen havde udvalgt et vers af Thøger Larsen, Johannes Larsen skulle give tegning til inskriptionen, og ingeniør Villefrance fra Vandbygningsvæsenet havde lovet at forestå indhugning af teksten på stenen. Den sidste lod imidlertid ikke høre fra sig, og den følgende sommer overlod man ordren til en ung stenhugger i Lemvig, Torvald Westergaard. ”Jeg og en svend Niels Chr. Vendelbjerg gik i gang med at tegne indskriften over på stenen og hugge bogstaverne ud. Vi gjorde det nogle stærke sommerdage, hvor solen stod højt på himlen. Vi følte os ét med den storslåede natur. Vi, der havde oplevet, set og hørt Thøger Larsen og dengang endnu mærkede i vort legeme og sjæl, at en stor mand ikke personligt længere var til stede – vi følte dog, at hans ånd og digtning stadig svævede over dette landskab. Stenen stod, hvor han selv havde stået – modtagelig for naturens stemme”.

Endelig var mindestenen færdig. Afsløringen den 4. august 1932 blev imidlertid, som Orla Buhl senere skrev, ”en Formalitet, som næppe har sit Sidestykke i Enkelthed”. Her følger hans egen beretning om sagen: ”Da Verset, som Johannes V. Jensen havde udvalgt af Thøgers Samling, under Johannes Larsens og mit Tilsyn var hugget ind i Stenen, laa der over denne en af Banen laant Presenning og ventede paa Afsløring. Johannes Larsen boede den Gang hos os i Strandstuerne, men for Johannes V. Jensen var det desværre umuligt at komme til Stede. Efter en resolut truffet Bestemmelse kørte Johannes Larsen og jeg da til Lemvig, hentede Fru Thøger paa Afholdshotellet og kørte ud til Stedet. Mens vi blottede vore Hoveder, fjernede vi i Tavshed Presenningen og kørte tilbage til Lemvig, hvor vi, efter at have opfyldt Fru Thøgers Ønske om at blive kørt hjem, til Minde om Thøger drak et Par af Værten selv efter de bedste Recepter rystede Cocktails. Vi var enige om, at selv om ingen anden vilde billige vor Adfærd, skulde Thøger nok – hvis han havde haft Mulighed derfor – med sit store smukke Smil have erklæret ikke alene, at han tilgav os, men at han fandt Spørgsmaalet løst i hans egen Aand. Vi savnede ham, saaledes som alle, der har kendt ham, har gjort det mange Gange siden og altid vil gøre det, saa længe vi lever”.

Her stod stenen nu på Vinkelhage, ind imellem god at læne en cykel op ad eller tørre badedragten på for de stadig flere, som brugte den udmærkede badestrand. Engang i 1950'erne dukkede en lille campingplads op med enkelte parkerede biler og små spidstelte. Det var bare begyndelsen. I maj 1976 skrev Torvald Westergaard et vredt læserbrev i Lemvig Folkeblad. Det havde overskriften: ”Hvem har sat den sten dér?” Det havde kommunen. På Vinkelhage skulle der nu bygges feriecenter og marina, og derfor var stenen blevet flyttet ind i Lystanlægget, hvor den stod under høje træer flankeret af pyntelige andedamme og buskadser. For Westergaard blev det en kongstanke at få stenen flyttet ud i det åbne land igen, og han allierede sig med Lemvig Museum. Af en eller anden grund var der endnu en gang gået politik i sagen om mindestenen, og man måtte derfor vente, indtil det rette tidspunkt kom i 1984, hvor Lemvig Museum anlagde en Planetsti i Thøger Larsens landskab. Nu kunne museet meget passende foreslå en bedre plads ude på det stadigt uberørte Gjellerodde, ikke langt fra digterens fødehjem. Endelig den 2. oktober 1985 blev stenen flyttet endnu engang – en begivenhed som Torvald Westergaard beskriver i sin dagbog: ”I går var jeg ude på Gjellerodde for at udpege og være med i opstillingen af den store sten for Thøger Larsen – dens endelige ståsted, hvor den virker pragtfuld. En af de ting jeg gerne ville være med i inden jeg forlader bevidsthedens verden”.

På Gjellerodde blev stenen siden omgivet af et forpjusket fyrrekrat og et offentligt toilet, en grøn rumraketlignende bygning med konstant åbentstående dør. I foråret 2003 påpegede en borger i byen det voksende problem og foreslog, at man flyttede stenen tilbage til Vinkelhage, på trods af at denne

nu var opfyldt af ferieboliger, parkerede biler og lystbåde. Et af argumenterne var, at stenen med denne placering ville blive set af flere, og desuden havde Thøger Larsen været medlem af Turistforeningens bestyrelse og ville derfor sikkert have betragtet turistparadiset med glæde. Det blev begyndelsen på en række forhandlinger med Lemvig Kommune, som endte med, at mindestenen skulle forblive på Gjellerodde, og at der skulle ryddes op omkring den. Det skete i foråret 2004.

Siden da har Thøger Larsens mindesten stået frit i det åbne landskab på Gjellerodde, med det indhuggede vers ud mod vandet og digterens navn og stjernebillederne ind mod land, næsten som den stod i 1932 på Vinkelhage. Ja, stjernebillederne, hvordan var det lige med dem? Også dem har der været stor diskussion om.

Den begyndte i 1940, da en ung ivrig lærer, Ivan Rønn, rejste spørgsmålet først over for astronomen C. Luplau Janssen ved Urania Observatoriet i København og siden over for Johannes V. Jensen. Det ene stjernebillede var ganske tydeligt Karlsvognen, men det andet? Det skulle være Orion eller den oldnordiske betegnelse på Orion, Frejas Rok, men det lignede ikke rigtigt. Spørgsmålet vandrede lidt rundt mellem Johannes V. Jensen, Orla Buhl og redaktør Lilholt, som åbenbart ikke havde lyst til at kommentere sagen. Chr. Brodersen, som på det tidspunkt arbejdede med færdiggørelsen af sin monografi over Thøger Larsen, anså det for et kildent spørgsmål – ”Sagen er vel – tænker jeg – at de Herrer helst ser det Spørgsmål med Mindestenen for endeligt afsluttet. Der var vist en Del Diskussion om Pladsen for Mindestenen i sin Tid”, skrev han til Ivan Rønn i 1941. Brodersen havde dog forelagt sagen for fru Thyra Larsen. Hun henviste til Johannes V. Jensens kronik i Politiken 31. august 1932, hvor denne skrev, at stjernebillederne forestillede Karlsvognen og Frejas Rok. Hun havde dog aldrig selv syntes, at det lignede noget som helst, men måske ”kun var et Udpluk af Himlens talløse Stjerner”. Hun ville dog gerne ad omveje forsøge at finde ud af, om Johannes Larsen havde tænkt, ”at den Stjernesamling i højre Side skulde være Orion, og hvordan han i saa Fald forklarer sin Opstilling af Stjernerne”. Desuden meddelte hun i brevet til Ivan Rønn, at hun var rystet over den manglende pietet, som folk udviste over for mindestenen. Selv havde hun flere gange truffet damer i badedragt anbragt på stenen parat til at blive fotograferet, og hun havde givet dem ”en kraftig Omgang lige paa Stedet”.

I foråret 1941 havde fru Thyra haft held til gennem en svigerinde til Johannes Larsen at forelægge det delikate spørgsmål. Han havde svaret, at ”det er, som det skal være. Det er Hovedlinjerne i Orion, som han har tegnet efter et Stjernekort. At Stjernebillederne ligger for tæt sammen, var jo uundgaaeligt, da Pladsen var begrænset. Herefter mener jeg”, skrev fru Thyra, ”at vi paa eventuelle Forespørgsler maa svare, at det er Hovedlinjerne i Orion, men at der er flere Stjerner i Orion end de paa Stenen angivne Punkter”. Hun tilføjede: ”Jeg er glad for, at vi nu har Johannes Larsens egne Ord i Sagen, saa maa vi jo slaa os til Ro med det”.

I 1991 dukkede denne korrespondance op, da den nu noget ældre Ivan Rønn ryddede op i sine skuffer og overgav brevene til Lemvig Museum. Nogle år senere rejste en borger i Lemvig, Steen B. Nielsen, igen spørgsmålet. Han var kommet i forbindelse med Ivan Rønn i andet anliggende og havde hørt om diskussionen. Heller ikke han kunne se, at det skulle ligne Orion. Den lokale avis tog sagen op – ”Stjernebillede på mindesten for Thøger Larsen er helt forkert” stod der med store bogstaver den 22. marts 1997. Lemvig Museum tog sagen op i samråd med planetariechef Ole J. Knudsen på Stenomuseet; han havde været den astronomiske ekspert bag museets ”Planetsti”. Rektor Lars Ebbensgaard på Lemvig Gymnasium tog sagen op – og var den, der løste knuden. Natten til den 22. januar 1999 var det meget stjerneklart. ”Man så Orion klart. Hvis man tager en håndkikkert, ser man tydeligt det stjernebillede, som står til højre på stenen”, forklarede Lars Ebbensgaard. ”Der er simpelthen tale om, at Frejas Rok er kombinationen af Orions Bælte og

Orions Sværd, altså ikke hele Orion. På den måde er stjernerne på stenen udmærket afsat og meget smukke”. Han dokumenterede sin iagttagelse på et stjernekort, som også Ole Knudsen godkendte i 2003. Altså Frejas Rok, et særdeles passende stjernebillede, eftersom Thøgers Larsens efterladte roman – hans eneste – netop bar denne titel. Og dermed også bevist, at Johannes Larsen havde taget sin opgave alvorligt og ikke bare løst henkastet nogle tilfældige tegn på vennens mindesten. Det ville også have været en underlig tanke, når man ved, at Johannes Larsen sammen med sine to sønner søgte tilflugt netop hos Thøger Larsen i Lemvig, da Alhed var død, og han selv skulle fejre sin sørgmodige 60 års fødselsdag i julen 1927. Og at han var den, der sammen med Orla Buhl trak det store læs i arbejdet for Thøger Larsens mindesten.

Som nævnt var der tanker i landskomitéen om en fredning af hele landskabet fra Lemvig Lystanlæg og ud til Gjellerodde. Efter afsløringen af mindestenen skrev Johannes V. Jensen en kronik i Politiken, som forklarede om disse nye tanker i tiden: Fredningen skulle iværksættes i Thøger Larsens navn. Det ville være første gang i Landet, ”at en betydelig Mands Minde knyttedes til Nationaliseringen af et Jordareal, som i hans Navn overgaves til Offentligheden, at have Glæde af og at beskytte”. Det var virkelig noget helt nyt, både tanken om at alle mennesker skulle have adgang til naturskønne områder, og at man kunne kombinere oplevelsen af naturen med det menneskeskabte som en mindesten - om en digter, der havde fastholdt i sproget, hvad naturen havde nedlagt i ham, som Johannes V. Jensen skrev.

Den planlagte omfattende fredning blev aldrig gennemført. Vinkelhages uberørte skønhed forsvandt, de grønne bakker i Tørring blev bebygget med sommerhuse. Men de utæmmede skrænter langs fjorden mellem Vinkelhage og Underbjerg og Gjelleroddes lyngbegrøede flade har bevaret stedets oprindelige fortryllelse. Her går man stadig i digterens fodspor. ”Han skrev sit Navn imellem Stjerner”, stod der i Johannes V. Jensens mindedig. Netop sådan som man ser det på mindestenen under Gjelleroddes umådelige himmelhvælv.

Noter

Det anvendte kildemateriale findes i original eller kopi i Lemvig Museums arkiv, heraf en del i det særlige Thøger Larsen Arkiv (for dette se Registrant Thøger Larsen Samlingen, Lemvig Museum, udarbejdet af Lotte Thyrring Andersen, Statsbiblioteket 1996).

Litteratur

Buhl, Orla, ”Thøger Larsen som Menneske og Ven”, i ”Thøger Larsen 1875 - 5. April - 1945 Et Mindeskrift”, Lemvig 1945.

Damgaard, Ellen, ”En digters værksted”, i FRAM 1993, udgivet af Museumsrådet i Ringkøbing Amt.

Jensen, Johannes V., ”Thøger Larsens Minde”, kronik i Politiken 31.8.1932.

Lasson, Frans, ”Sophus Clausen og hans kreds, En digters liv i breve”, bd, II, 1984.

Zahle, Grete, ”Liv og Kunst”, København 1987.

Billedtekster

Thøger Larsen tegnede selv sin verden, da han som ung var ansat på landinspektør Aabergs kontor i Lemvig. Den omfatter hans barndomshjem Underbjerg, Lemvig hvor han boede hele sit voksne liv, Vinkelhage og Gjellerodde. Da Thøger Larsen fyldte 50 år, skrev hans digterkollega Helge Rode disse to verslinjer: ”På et lille Stykke Jord, blev hans Himmel mægtig stor”.

Kortet findes i Lemvig Museums Thøger Larsen Samling.

Thøger Larsens blik var intenst brunt og hans hår mørkt og kraftigt. Han var irriteret over Johannes V. Larsens projekt med Den jyske Bevægelse og interesse for racestudier. I 1917 skrev han til Sophus Claussen: "Hele Affæren synes mig ikke af vidtrækkende Betydning. Men som sagt: jeg er neutral og ligeglad, hvilken Bevægelse man putter mig i. Og jeg nærer lige stor Respekt for J. V. J's Talent uanset at han haft mig indgrupperet succesive i alle Racer, først var jeg Neanderthaler, saa Mongol, nu har jeg indiske Øjne. Og jeg er Kortskalle. Men selv om mine Øjne er indiske, kan jeg med dem se 9 Stjærner i Syvstjærnen en klar Vinteraften; jeg ser skarpt uden Briller, hvad J. V. J. ikke gør".

Fotografi af Thøger Larsen i sit arbejdsværelse, 1920erne. Lemvig Museums arkiv.

Den 11 tons tunge sten er her nået ud på den åbne strand mellem lystanlægget og Vinkelhage. Der er et godt stykke vej endnu. Det har krævet en stædig udholdenhed og aldrig svigtende selvtilid i landskomitéen at fastholde planen om at sætte stenen så langt væk fra byen, karaktertræk som i højeste grad var fremtrædende hos Orla Buhl i al hans virksomhed.

Fotografi 1931. Johannes Larsen Museet, Kerteminde.

Johannes Larsen udførte den smukke pennetegning af mindestenen på Vinkelhage to dage efter den bemærkelsesværdige afsløring. Orla Buhl har sikkert ret, når han skriver, at Thøger Larsen ville have billiget deres fremgangsmåde. Det var i overensstemmelse med en påtegning, som digteren engang satte på en portrættegning, som Orla Buhl havde lavet af ham: "Folkets Ligealdighed, min Styrke".

Originaltegningens opbevaringssted ukendt.

En sommerdag i 1958 slog en lille flyvemaskine et slag ind over Vinkelhage og fangede både det storslåede landskab og det frembrydende fritidsmiljø. Midt på stranden står Thøger Larsens mindesten. Én af de badende har fornuftigt nok lænet sin cykel op ad stenens skyggeside. Det kongelige Biblioteks Kort- og Billedsamling.

De omstridte stjernebilleder, Karlsvognen til venstre og Frejas Rok til højre, omkranser Thøger Larsens navn og årstal. Under skriften er der hugget en strandvalmue, en blomst som tidligere groede på Gjellerodde. I digtsamlingen Dagene 1905 bragte Thøger Larsen et digt med denne titel. Et af versene lød: "Strandvalmue, Blomsterlue, Blomsterlue ved Bredning blaa! Bondemands Datter med hvippende Patter ser du forsigtigt i Badet gaa. Flyndren glider, Krabben bider, Krabben bider i Pigens Taa".

Tegning udført af Ivan Rønn u.år. Lemvig Museum arkiv.

I digtet "Den danske Sommer" fra digtsamlingen Slægternes Træ 1914 findes strofen: "Sejl, som stryger om Klint og Næs, Byger som gaar og kommer – det er den danske Sommer". Det var i dette landskab Thøger Larsen skrev sine vidunderlige digte, satte ord og billeder både på den blundende sommernat og på vindens måneblanke leer. Sætter man sig stille ved digterens mindesten, bliver udsigten gennemvævet af strofer fra hans digte.

Foto Erik Ring 2004. Lemvig Museum.